

ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ

Наталија Поп Зариева, Крсте Илиев

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
natalija.popzarieva@ugd.edu.mk, krste.iliev@ugd.edu.mk

Апстракт

Овој труд има за цел да ја разгледа проблематиката на влијанието на интернетот, особено социјалните мрежи врз младите луѓе, нивниот правилен развој и интернет опасностите кои ги демнат и ја загрозуваат нивната физичка и психичка безбедност. Тој упатувана на проблемот дека родителите не се свесни за сите опасности кои надвиснуваат на иднината на нивните деца, или пак не се моќни да сторат нешто за да ја променат таа општа состојба. Трудот се повикува на современи научни истражувања во светот кои укажуваат на релевантноста на проблемот, но воедно нудат решенија. Еден од основните чекори е информирање и едукација на родителите како да обезбедат безбедна интернет околина за нивното дете. Понатаму се разгледува влијанието на интернетот на јазикот, како мајчиниот така и англискиот јазик како интернационален и најзастапен на интернет; последиците од тоа влијание на когнитивниот и академскиот развој на идните генерации кои сега растат со интернет од својата втора година.

Клучни зборови: млади, интернет, социјални мрежи, опасности, јазик, жаргон, академски успех

THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG

Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

natalija.popzarieva@ugd.edu.mk, krste.iliev@ugd.edu.mk

Abstract

The aim of this paper is to present and investigate the issue of the influences of the Internet, especially the social networks, on young people, their development, as well as trace the Internet dangers that are hanging over and threatening their physical and psychological safety. It focuses on the fact that parents are mainly unaware of these hazardous influences, or do not have the capacity to prevent this common

situation. The paper draws on contemporary scientific researches worldwide which point to the relevance of the issue and offer solutions. One of the basic steps that is suggested is education of the parents on how to provide a safe Internet environment for their child. Furthermore, we focus on the Internet influence on the mother tongue, that is Macedonian language, as well as and influence on the English language as a main language of the world-wide-web. We conclude that the Internet has its profound negative effect on the Macedonian speakers' mother tongue oral and written competencies, which includes grammar and punctuation, and indirectly leads to the lower advancement in their cognitive development and academic progress.

Key words: the young, Internet, social networks, dangers, language, slang, academic success

1. Вовед

Еден алармантен податок на кој најдовме неодамна го привлече нашето внимание и предизвика сериозна загриженост, е фактот дека според неодамнешни истражувања до периодот кога сегашната генерација да наполни 80 години ќе има поминато 25% од нивните животи пред монитор за рекреативни цели. Овој факт е и повеќе од доволен да нè разбуди како наставници некако да делуваме. Детството и периодот на адолесценција се карактеризираат со изразена љубопитност за светот околу нас и желба за преминување на поставените граници. Меѓутоа денешниот родител е ставен во таква позиција во која е скоро сосема невозможно да го заштити своето дете од потенцијални опасности.

Секако не може а да не ја нагласиме и потврдиме позитивната страна на интернетот. Учениците денес може да научат скоро сè самите користејќи го интернетот, да разговараат со луѓе од целиот свет, да разменуваат искуства со своите врстници, да го осознаат светот и другите народи, обичаи, култури преку свое лично искуство. Истражувањето на одредена тема и наоѓањето на информации, литература на автори од целиот свет, како и литературна критика се нешта кои може да им го отворат видикот на гледање на светот, како и да ги оспособат за критичко и креативно размислување се некои од позначајните придобивки на глобалната мрежа.

2. Влијанието и опасностите од Интернетот и социјалните мрежи

Зад сета палета од доблести на интернетот демнат опасностите кои тој со себе ги носи. Како сè да започнува од зачленувањето во социјалните мрежи како што се Facebook, Twitter, My Space и многу други. Денес овие мрежи заземаат значајно место во животот на тинејџерите, а родителите како никогаш досега се наоѓаат во позиција да знаат толку малку за грешките кои нивните деца ги прават секојдневно, а да може да сторат толку малку нудејќи ја својата мудрост и совет. Како резултат на тоа родителите се принудени да бараат лек, наместо превенција, да ги собираат ситните делчиња наместо да спречат штетата воопшто да биде направена. Проблемот лесно би се спречил кога би постоело некое магично копче кое би ја спречило секоја содржина за возрасни, или пак би ги блокирало вознемирувачките коментари. Постојат ужасни примери кога деца достигнале состојба на очај, па дури и си го одзеле животот како резултат на ужасите од малтретирање преку интернет. Самата природа на мрежите им дозволува на луѓето прикриени со велот на анонимноста да им нанесат долгорочна штета на другите, а да не бидат препознаени и казнети.

Повеќето родители изразуваат мислење против социјалните медиуми, но не знаат доволно, или не постои начин како да ја спречат или контролираат нивната употреба. За разлика од развиените општества, како Обединетото Кралство на пример, кои имаат безброј организации, асоцијации и центри за заштита на децата да станат жртви на онлајн криминал, како што е СЕОР, Центар за заштита на делата од интернет експлоатација, како дел од Националната агенција за криминал. Овој центар според весникот “The Guardian” има пред сè едукативна цел и до сега има спроведено обука на 13 000 возрасни и материјалите кои ги изготвиле ги виделе околу 2 милиони деца. Но со својата активност придонеле да бидат уапсени повеќе од 1600 интернет предатори.¹ Очигледно е дека се работи на развивање на свеста кај возрасните и децата за тоа што е дозволено, а што опасно однесување на интернет. Бидејќи нашата земја е релативно млада и сеуште не почнала да се справува со овој вид на криминал се прашуваме каде лежи решението на проблемот.

Како и секој проблем решението е најчесто во самата срж, најмалата клетка на општеството – семејството. Улогата на родителите во насочувањето на децата кон правилна и безбедна употреба на интернет е почеток на решението. Како што начините на комуникација еволуирале, децата се помалку се изложени на комуникација лице в лице. Влегување во отворени дискусии со детето и покажување конзистентен интерес во начините на нивното интернет однесување е добар почеток. Можеби родителот би требало да размисли дали треба на детето да му се дозволи да има лаптоп во сопствената соба или тој ќе биде поставен на видно место во собата за дневен престој; исто така да одлучи дали детето треба да има интернет пристап на мобилен доцна во ноќта затоа што оттуѓувањето вакви уреди доцна во ноќта секако го намалува ризикот. Односот на родителите кон пристапот на нивните деца до направи кои овозможуваат комуникација преку мобилен и интернет варира од најдопустливи родители до авторитативни, па дури и авторитарни (апсолутистички). Наш впечаток е дека кај нас интернетот и сè што носи тој со себе се смета за нешто модерно и авангардно, и родителите најчесто имаат претстава за опасностите кои го демнат нивното дете. Во околината среќавам родители кои генерално не му ја ограничува количината на интернет пристап или содржина на своето дете. А зачленување во социјални мрежи воопшто не претставува проблем бидејќи значителен дел од родителите се редовно присутни на некои од нив. Постоенето на профили, на пример, на деца на 1 година, е очигледно. Но, веројатно не им паѓа на памет дека нивното 11 или 12 годишно дете исто над е под дозволената возрасна граница на членови на Facebook мрежата на пример. И истиот тој родител исто така веројатно не знае дека постои начин да се избрише профилот на неговото дете, како и да се пријави во Центарот за помош на истата мрежа корисник на друг профил кој е под 13 години и истиот ќе биде избришан. Значи, во желбата да го исполниме и оживееме нашето слободно време, ние родителите свесно или несвесно го ставаме ако не во опасност животот на нашето дете и безброј други деца кои ги знаеме, барем го жртвуваме нивниот правилен развој, физички и ментален, за што сме одговорни само ние. Родители кои се свесни за овој проблем, на пример познати личности како Џејми Оливер јавно изјавиле дека им ја забраниле употребата на мобилен телефон и социјални мрежи на своите 10 и 11 годишни ќерки, дури и во услови каде неговата постара ќерка била единственото девојче во одделението кое нема мобилен телефон. Во иста насока вреди да се спомене ставот на познатата режисерка Баронес Кидрон која го истакнува стравот од ефектите од интернетот на младите луѓе и повикува на

¹ <http://www.theguardian.com/mcafee/child-safety-online>

построга регулативи. Според нејзината изјава интернетот ги изнесува „најинтимните информации“ на децата и младите, „нивните спални соби“ и ги става на и-беј за продажба. Во период кога тие минуваат низ најголем личен развој и општествена промена. „Ние и дозволивме на една легална мулти милијардерска индустрија целосно и бесконечно да има интимни и лични податоци за децата“. Интернетот прерасна од „слободен, отворен и демократичен систем“ во монетарен систем чијашто вредност „целосно зависи од обработка на податоци“.

3. Јазикот на социјалните мрежи

Јазикот има свој живот. Тој се менува и развива. Би било наивно да мислиме дека јазикот на социјалните мрежи не влијае на секојдневниот јазик што го користиме. Ова особено важи за англискиот јазик затоа што тој е најзастапениот јазик на Интернет, 83.2% ²(*Language and the Internet* 2006 p. 230). Огромна палета од зборови кои потекнуваат од социјалните мрежи и пошироко Интернетот неосетно се провлекле во секојдневна употреба, без ние да го сфатиме тоа. Неколку познати зборови кои потекнуваат од речникот на социјалните мрежи се *blogsphere* (колективен збор за лични веб- сајтови на речени блогови), *troll* (создавач на конфликти кој започнува расправи и вознемирува луѓе), и *buzzword* (збор или фраза што е модерна во одредено време или контекст). И некои акроними направиле премин во секојдневниот говор како на пример „lol“. Друг познат феномен во последните неколку години е употреба на постоечки зборови или зборови кои означуваат брендови во контекст на социјалните медиуми. Овој процес е познат како „*gearrropriation*“ и подразбира доделување на нови значења на зборовите или фразите. Такви примери се зборовите: „*friend*“ и „*befriend*“, кои потекнуваат од 13 век од Староанглискиот јазик, кои денес благодарение на Фејсбук имаат сосема ново значење (процес на додавање или исклучување на некој од својот круг на пријатели). Постојат и примери на зборови кои означуваат брендови, а биле толку моќни што навлегле во англискиот јазик. „*Google*“ е еден од највпечатливите зборови, кој од поим кој означува машина за истражување на Интернет преминал во глагол „*Google it*“, кој ја заменил фразата „*пребарај на Интернет*“ во секојдневниот говор. Има примери и на зборови кои директно влегле во говорот преку социјалните мрежи како фразата „*tweet it*“, која означува да испратиш порака користејќи Твитер, но во суштина значи „*сподели*“. Значи, очигледно е дека социјалните мрежи направиле промени во начинот на кој се зборува англиски во секојдневниот говор. Ова од една страна значи збогатување на речникот на јазикот, кога нови зборови или зборови со збогатени значења влегуваат во јазикот, но од друга страна, во случајот со акроними значи осиромашување на јазикот, економичност во говорот која има редукционистичко дејство.

Овие нови зборови и фрази кои од социјалните мрежи влегуваат во жаргонот на луѓето, понатаму честопати го продолжуваат својот живот и наоѓаат место во речниците. Прашањето како жаргонот се шири веќе извесно време им се наметнувал на лингвистите и антрополозите. Одговорот станал многу полесен со доаѓањето на социјалните мрежи. Мрежите како Твитер, им овозможуваат на лингвистите попрецизни и лесно достапни белешки за нашата употреба на некој збор. Џејкоб Ајзенштајн и неговите колеги од Институт за технологија во Џорџија, Атланта, спровеле истражување на 30 милиони твитови, со кои покажале како одредени популарни жаргонски зборови се ширеле низ САД. Според Џули Колман, социјалните

² Crystal, D. (2006) *Language and the Internet*, Cambridge: Cambridge University Press.

мрежи се причина за брзото ширење на зборовите низ светот, денес за само неколку недели или месеци, додека порано им требало и неколку години. Во „The Life of Slang“ таа констатира:

"It's not necessarily that language is changing more quickly, but technologies have developed and they allow the transmission of slang terms to pass from one group to another much more quickly... Computers have also allowed people to document their own slang in innovative and interactive ways. Although the results aren't always very good, this material will continue to be invaluable to slang lexicographers, and the wealth of material online allows us to seek evidence in new ways.³

(p.293)

Еден друг проблем, кој се наметнува кога станува збор за *онлајн* комуникација, е фактот дека родителите и нивните деца не зборуваат ист јазик. За нештата да биде посложени и за оние родители кои се свесни за опасностите кои ги демнат децата на интернет и социјалните мрежи и кои ги презеле сите мерки за безбедност на нивните деца, сепак во желбата да ги поминат поставените граници децата успеале да создадат интернет јазик кој се состои од знаци, кратенки, акроними и слично кои само тие може да ги разберат. Според проучувања околу 81% од тинејџерите користат интернет сленг, а процентот на родители кои го разбираат овој сленг е многу мал. Според податоците на ова истражување само 30% од родителите на 10-18 годишни деца можеле прецизно да го дефинираат значењето на 6 популарни интернет сленг термини, меѓу кои „LMRL“, „frape“, „YOLO“, „ASL“, „POS“ и „trolling“. Предупредувањето „POS“ (parent over shoulder – родител зад моето рамо) е акроним кој само 28% од родителите го знаеле. Најмалку разбран акроним бил „LMRL“ (let's meet in real life) со околу 8% од родителите кои го дефинирале, што значи дека родителите не се свесни за плановите на нивните деца да се сретнат со непознато лице со кое комуницирале на интернет. Истражувањето од страна на веб страната knowthenet.org.uk укажува на фактот дека помалку познатите фрази може да имаат посериозни ефекти врз децата затоа што тие укажуваат на присуство на родител, значи скриена цел за недозволено однесување од страна на децата и можноста за средба во вистинскиот свет. Разбирањето на ваквите интернет фрази е посебно важно за родителите да го разберат однесувањето на нивните деца на интернет и да преземат мерки за заштита на своите деца.

4. Македонскиот јазик, граматика и интерпункција и социјалните мрежи

Што се однесува до нашиот мајчин јазик употребуван на интернет, можеби не се употребуваат толку акроними како во англискиот јазик, но затоа пак забележлив е фактот дека правилниот македонски и литературен јазик го губи своето место и е заменет со многу неправилни зборови кои патем изгубиле една буква на почеток „NOGU E UBAVOOO“ или удвоиле буква да изразат поголем восхит, а да не

³ Coleman, J. (2012) The Life of Slang. Oxford: Oxford University Press.

употребат многу зборови. Секако дека е занемарено правилото за големи букви кое изразува емоција во која тој што пишува меил или слично му вреска лицето на кое му пишува. Не се почитува ниту правилото за голема буква, па таа може да се појави и во средина на реченица како во овој случај „SrCee“. Интерпункцијата е само губење време, па две реченици се често слеани во една, а употребата на запирката е премногу тешка: „sreken rodenden jovana da porasnes golema“, „fala pozdrav i do vas“. Тафтологијата е чест пример како „, pozdrav do najubavata lepotica“, како „лепотица“ да не значи некоја личност која е многу убава. Се среќава комуникација која се состои само од знаци и бројки и ние родителите тешко би ја разбрале доколку не е дешифрирана од некој на помлада возраст како што е знакот „<33“. А следните неколку реда зборови пренесуваат некој позитивен разговор во вид на коментари на две другарки на Фејсбук под сликата која една од нив ја поставила на својот ѕид:

Член А: Sonccccccc

Член Б: Macccc

Член А: zhicccc ☺

Член Б: cccccccccccccccc :D:D:D:D:D

Овие неколку примери се само дел од обидите да се намали комуникација на минимум, да се звучи „модерно“, „трендовски“, а при тоа воопшто не имајќи предвид како сето тоа звучи и колку писмени и елоквенти зборувачи ќе станат во иднина, како таквата минималистичка и знаковна комуникација ќе се одрази на нивниот интелектуален и академски развој. Граматички и стилски неправилната комуникација станува толку вткаена во нивното битие што младите луѓе, средношколци, студенти ја губат смислата и осетот за видот на комуникација, дали е формална или неформална, што несвесно продолжуваат да комуницираат со несоодветен стил со своите професори кои ги подготвуваат за идни академски граѓани и ги ставаат во позиција да замижат пред нивниот низок стандард на комуникација, и не само сиромашен туку и погрешен стандарден македонски јазик. Следниов допис по меил укажува на успешните обиди на младите да го симнат на најниско можно ниво пишуваниот македонски јазик.

Добарден професорке се извинувам што ви го одземам времето но јас дури сега видов дека сај сум ги пријавила на грешка во прва декада .. сакам да ве прашам дали можам да дојдам да го полагам во втора декада ... ако има некој проблем со внесување на оценките тогаш ќе го полагам во прва сега но сакав прво да ве прашам

Се најдобро

Развојот на младите во однос на употребата на јазикот и нивната писменост е деградирана со нивната страсна присутност на социјалните мрежи, при што се губат придобивките од вербалниот говор и пишување за сметка на невербалниот или граматички неправилниот јазик. Социјалните мрежи не само што имаат големо влијание на нивната способност за комуникација, негативно бидејќи таа е пасивна, туку и на когнитивниот развој. На тоа се должат безбројните примери на намалени општи знаења на учениците во средно образование и трендот на опаѓање на постигнувањата на факултет. Тие сè помалку и помалку го користат интернетот за истражувања во своите студии, а сè почесто „спијат“ на социјалните мрежи кои го

осиромашуваат нивниот говор, вештините за пишување, креативното и критичкото пишување.

5. Заклучок

Опасностите од употребата на интернетот и социјалните мрежи на децата на помала возраст главно се сведуваат на ризици од малтретирање, злоупотреба, откривање на лични податоци и осознавање на содржина за возрасни која негативно влијае на развојот на младиот човек. Решението треба за почеток да се бара во семејството, родителите. До периодот кога ќе наполнат полнолетност, опасностите од малтретирање или злоупотреба во повеќе случаи се надминати, останува само како негативна последица нивната интелектуална забавеност и спреченост да се развиваат до максимум, неспособноста да се изразат прецизно и комплетно во пишана или усна форма бидејќи читањето домашна и светска литература била заменето со разгледување на туѓи лични фотографии и пишување кратки знаковни коментари. Задача на секој родител е да му овозможи заштита на своето дете од било какви опасности, но и да му овозможи и богат интелектуален развој кој ќе му помогне да успее во професионалниот живот. Задача, пак на луѓето вработени во било која гранка од образовниот систем е да ги развијат во најголема мера сите капацитети на младиот човек. Но, останува да се запрашаме, дали улогата на учителот, наставникот, професорот освен што е второстепене не е директно зависна од задачата која ја завршил родителот.

Користена литература

- Australia's internet safety advisory body, *A parent's guide to internet safety HOW TO KEEP YOUNG INTERNET USERS SAFE*, Australian Communications and Media Authority, 2007
- Coleman, J. (2012) *The Life of Slang*. Oxford: Oxford University Press.
- Crystal, D. (2006) *Language and the Internet*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Görzig, A. (2011) *Who bullies and who is bullied online? A study of 9-16 year old internet users in 25 European countries*.
- Livingstone, S., Ólafsson, K. and Staksrud, E. (2011) *Social networking, age and privacy*.

- Staksrud, E., Livingstone, S., Haddon, L. and Ólafsson, K. (2009) What do we know about children's use of online technologies? A report on data availability and research gaps in Europe.
- <http://www.theguardian.com/mcafee/child-safety-online>
- <http://www.scholastic.com/parents/resources/article/your-child-technology/keeping-kids-safe-online>
- <http://www.telegraph.co.uk/education/educationadvice/10370012/Internet-safety-its-time-to-learn-what-your-children-know.html>